

עמדת מכון זולת על "הצעות הפשרה" בהקשר של הוועדה למינוי שופטים: לא למינוי שופטים מטעם

מכון זולת לשוויון זכויות אדם מקדם את ההגנה על שלטון החוק והדמוקרטיה ועוסק בין היתר בהתחזקות התהליכים הסמכותניים במדינת ישראל לאורך השנים. תהליכים אלה הואצו מאז הקמתה של הממשלה ה-37 ב-29.12.23, כפי שמראה הדוח של זולת המשטר בישראל: מדינה סף-סמכותנית בדרך לדיקטטורה.¹ הדוח סוקר את המהלכים שמביאים את מדינת ישראל כיום אל סיפו של משטר סמכותני מלא, במסגרת המהפכה המשטרית שמקדמת ממשלת נתניהו בתקופת כהונתו השלישית.

בעת שבבית הנשיא מתנהלת לכאורה הידברות בין נציגי האופוזיציה והקואליציה לגבי חוקי המהפכה המשטרית, הרחק מעין הציבור, ממשלת נתניהו ממשיכה בכל הכוח במאמצי לריסוק שרידי המוסדות הדמוקרטיים במדינת ישראל. שלל "הצעות פשרה", אמיתיות או כוזבות, מדווחות בתקשורת מאז החלה ההידברות בבית הנשיא. בדיווח של העיתונאי עמית סגל מה-28.5.23 נמסר כי הקואליציה הסכימה למנות נציג אחד מטעמה לוועדה לבחירת שופטים ולא שניים, אך כפי שסגל סיכם "אין לכך כל משמעות. כך או כך, לקואליציה יהיה וטו על שופטי עליון".²

עמדת מכון זולת היא שאכן אין זה משנה כיצד הממשלה תסדר את הכיסאות או אם יתווספו עוד כיסאות בוועדה לבחירת שופטים, משום שנקודת המוצא של כל ההצעות הללו היא דרישת הממשלה למנות שופטים לעליון מטעמה. לכן, אסור לנציגי האופוזיציה להתפשר בנושא זה.

התנגדות מכון זולת לפשרה בנושא זה מתבססת על השיקולים הבאים:

☒ אי-כינוס הוועדה לבחירת שופטים על ידי שר המשפטים עד "להסכמה" על מינוי שופטים מטעם הממשלה הינו ניצול לרעה של כוחו ופגיעה באינטרס הציבורי. אי מינוי שופטים בכל הערכאות ובפרט השארת בית המשפט העליון בהרכב חסר (לנוכח הפרישה עד סוף השנה של הנשיאה ושופט נוסף), פוגעים אנושות בתפקוד מערכת המשפט, אשר סובלת ממילא מעומס חמור ומסחבת. הממשלה מחמירה באופן סחטני את המשבר המלאכותי שראש הממשלה נתניהו יצר במערכת המשפט במשך שנות כהונתו, כדי להצדיק את השתלטות הממשלה עליה.

☒ מינוי שופטים מטעם הממשלה יהווה פוליטיזציה מוחלטת של בית המשפט העליון ואובדן אמון הציבור בו. עותרים או מערערים נגד החלטות של הממשלה או של ראשי מועצות מקומיות הממשיכים למפלגות הקואליציה יעמדו מול שוקת שבורה כאשר השופט מטעם הממשלה ידון בתיקים שלהם.

☒ מינוי שופטים מטעם הממשלה יוביל לפוליטיזציה של כל ערכאות השיפוט, לא רק בבית המשפט העליון. מועמדים לשיפוט בבתי משפט השלום והמחוזיים, או שופטים בערכאות אלה

¹ איתי מק, [המשטר בישראל: מדינה סף-סמכותנית בדרך לדיקטטורה](#), מכון זולת (28.5.2023).
² עמית סגל, [הקרב על הוועדה לבחירת שופטים: הקואליציה לא תפעל למנות שני חברים מטעמה לוועדה](#), N12 (28.5.23).

המעוניינים בקידום, יידעו שכדי שמועמדותם לשיפוט או לקידום תהיה ריאלית, עליהם להיות נאמנים פוליטית ולבנות "תיק עבודות" של החלטות ופסקי דין שיוכיח שהם אכן פועלים מטעם הממשלה.

☒ מינוי שופט מטעם הממשלה יגביר את השחיתות. מינוי שופטים מטעם הממשלה יאפשר לראש הממשלה ולחברי הקואליציה אשר נחקרים, נחשדים או מואשמים בפרשות שחיתות, לבחור שופטים הנוחים לצרכים המשפטיים שלהם. עלולים גם להיווצר דילים מושחתים בין המועמדים לשיפוט או לקידום לבין הפוליטיקאים, שיבטיחו תמיכה בוועדה לבחירת שופטים בתמורה לטיפול מקל בהליך הפלילי.

☒ השופטים מטעם הממשלה עלולים להיות בעלי עמדות שמרניות קיצוניות ולממש בפועל את עקרונות המהפכה המשטרית גם ללא השלמת חקיקתה בכנסת. לפי שיטת המשפט הישראלית וחוק יסוד השפיטה הקיים, הלכה שנפסקה בבית המשפט העליון מחייבת כל בית משפט, זולת בית המשפט העליון. כלומר, השופטים בעליון הם אלה שקובעים הלכות ופרשנותם לחוק מחייבת את כל הערכאות האחרות. כך למשל, התוכן של עילת הסבירות והיקף ההגנות על זכויות אדם ואזרח שטרם קיבלו הכרה מפורשת בחוקי יסוד, ובמיוחד הזכויות לשוויון ולחופש הביטוי, נקבעות בפרשנות שופטי בית המשפט העליון. השופטים שימונו מטעם הממשלה, עלולים לממש בפועל את עקרונות המהפכה המשטרית גם ללא השלמת חקיקתה בכנסת, כלומר, לחסום כל ביקורת שיפוטית על חוקים ולהימנע מהתערבות במינויים מושחתים, לרוקן מתוכן את עילת הסבירות ולצמצם את ההגנות על זכויות האדם והאזרח.

☒ משמעות השליטה של הפוליטיקאים בבית המשפט העליון בישראל אפילו יותר דרמטית מהשליטה של הפוליטיקאים בבית המשפט העליון בארצות הברית. מאחר שבארצות הברית שיטת המשטר היא פדרלית, כאשר בית המשפט העליון שם ביטל את ההגנות הפדרליות על הזכות להפסקת הריון, המדינות השונות היו יכולות לחוקק הגנות משלהן וכך חלקן עשו. בנוסף, מתנהלים מאבקים משפטיים במדינות ספציפיות נגד חוקים דרקוניים האוסרים הפסקות הריון. בישראל הדבר אינו אפשרי, שכן כמתואר, לבית המשפט העליון המילה האחרונה.

☒ הממשלה מעוניינת לקבוע את זהות השופטים שידונו בעתירות נגד המהפכה המשטרית. הממשלה טרם חשפה את מלוא "הפרקים" של חבילת תיקוני החקיקה שבכוונתה לקדם על בסיס ההסכמים הקואליציוניים. בנוסף, הממשלה לא הודיעה כי במינוי השופטים לעליון מטעמה, יסתיים עיסוקה בביטול העצמאות של מערכת המשפט ובהחלשת היועצים המשפטיים, התקשורת והשירות הציבורי, ואין כל ערובה כי לא יקודמו הצעות חוק נוספות. לא מן הנמנע כי הממשלה, העובדת ב"שיטת הסלמי", מעוניינת לקבוע מראש את זהות השופטים שידונו בעתירות נגד תיקוני החקיקה השונים של המהפכה המשטרית, עוד לפני שהשלימה את חקיקתם והוגשו עתירות נגדם.

כתיבה וייעוץ משפטי: עו"ד איתי מק